

Nr. 10 - Persillekræmmeren - 2003

Lærer – førstelærer – skoleinspektør i Stensballe

af Anders Vinther Jacobsen

Indledning

Stensballe Lokalhistoriske Arkiv har bedt mig skrive lidt om mit virke ved Stensballeskolen 1950-1988. Som optakt vil jeg fortælle lidt om min barndom og ungdom og afslutningsvis fortælle lidt om de snart 15 år som pensionist, der er gået siden min fratræden.

Stensballeskolen set i fugleperspektiv i 1958

Barndom

Jeg er født i 1926 på ”Langagergård” i Nr. Vissing, 13 km nord for Skanderborg ad landevejen mod Hammel. Her var jeg dreng nr. 3 i min mors første ægteskab, som varede i 16 år til min fars død i 1935. Nogle år senere indgik min mor nyt ægteskab og her fik jeg som 14-årig en søster, som stadig lever i bedste velgående, mens mine brødre døde i 1980 og 1993. Mit hjem var efter datidens målestok en middelstor gård, 20 ha, som blev drevet med køer, svin og hestehold i dertil afpasset størrelse. Folkeholdet var en voksen karl og en tjenestepige hele året, i sommerperioden tillige en nykonfirmeret dreng.

Det at være beskæftiget som husbond/husmor/karl/pige ved landbruget var et fuldtidsjob, 37 timer, ja end ikke 48 timer pr. uge slog til, men sådan var det almindeligt i 1920- 30-erne. Ferie var næsten en by i Rusland. Landbolivet var en livsstil både for arbejdsgiver og arbejdstager. Det var nærhed og engagement for begge parter. Nærhed, fordi alle - med en vis arbejdsdeling – var fælles om

opgaverne, måltiderne, den beskedne fritid og bofællesskabet. Engagementet, det var ejerens – familiens – livsgrundlag, mens det for tjenestefolkene drejede sig om indtjening til opsparing og faglig dygtiggørelse for senere at få egen bedrift. Hvor var barn/børn henne i dette landbomiljø/landsbysamfund? Lige midt i det hele: I køkkenet, i stuen, i stalden, i marken, i haven – ja, hvor ellers, ville folk dengang sige.

Som noget helt naturligt hjalp større børn til med det daglige arbejde, men da turen kom til mig, var det ikke lysten, der drev værket. I stedet fik jeg lov til at udvide den daglige skolegang. Fra 1938 til 1943 gik jeg på realskolen i Hammel, hvor jeg havde 5 gode år. Et af årene blev dansk landbrug ramt af mund- og klovsyge, så jeg måtte ikke gå i skole! Jeg boede så i 6 uger hos mine bedsteforældre, kunne passe skolegangen og klarede den daglige lektielæsning ved petroleumslampens skær.

Seminarium

Efter realeksamen arbejdede jeg 1½ år ved landbruget, indtil jeg i 1945 startede min uddannelse på seminariet i Silkeborg. Det var lidt af et kulturchok at flytte fra landet til en købstad – og netop Silkeborg, som var tyskernes hovedkvarter i det jyske under 2. verdenskrig. Vinteren/foråret 1945 var en meget urolig tid med luftalarmer, sabotager, husundersøgelser og spærretid. Alt sammen noget, vi ikke havde mærket til derhjemme. I 1949 stod jeg så med eksamensbeviset i hånden klar til at tage fat på lærergerningen, men ak: 1. etape varede kun fra sommerferien til november. Soldatertjenesten ventede i hovedstaden, og efter 1 år i København kunne jeg søge fast stilling i en eller anden skoleform.

Lærer i Stensballe

Valget blev folkeskolen og Stensballeskolen, hvor jeg startede 1. november 1950. Mit liv på skolen varede til 31. oktober 1988.

Ved starten i 1950 blev lærerstaben udvidet fra 2 til 3. Børnene havde hidtil været delt i 3 klasser med 2 årgange i 1. klasse, 2 årgange i 2. klasse og 3 årgange i 3. klasse. En beskeden tilvækst i landsbyens befolkningstal nødvendiggjorde udvidelse til en 4- klasset landsbyskole med 1 årgang i 1. klasse, 2 årgange i henholdsvis 2. klasse, 3. klasse og 4. klasse. Det betød, at efter 14-års alderen var der ikke flere tilbud om skolegang for børn i den daværende Vær-Nebel Kommune. Børnene måtte søge til private realskoler i Horsens, evt. Hovedgård. Ja sådan var mulighederne for 50 år siden.

Ved Stensballeskolen var der som nævnt 3 lærere, og det blev for mig meget lærerigt at samarbejde med førstelærer Ejnar K. Johansen og lærerinde (sådan hed det i 1950) Valborg Hald. Skolen havde 78 elever, en overkommelig flok at komme til at kende. Forældrekredsen svarede til elevtallet, og inden ét år var gået, kendte man alle, som havde skolesøgende børn og mange af distriktets øvrige beboer. Ud over at være en landsby med brugsforening, købmand, smed, cykelsmed, frisør, bager, tømrer, skomager var (og er) der Stensballegård og Østergårds Frøavl. Sidstnævnte er for

længst er opkøbt af udenlandsk kapital og flyttet til Hedensted.

Centralskole i Stensballe

I 1958 skete en ændring af gældende skolelov med krav om obligatorisk engelsk fra 6. trin, samt tysk og fysik fra 7. trin. I Vær-Nebel Kommune vedtog man at centralisere al skolegang i Stensballe i en blød overgang for 6. og 7. trins vedkommende i 1960/61 og de første 5 årgange det følgende skoleår. Lærerne, 2 fra Haldrup, 2 fra Serridslev flyttede med, og man havde nu en årgangsdelt skole med 7 lærere. Flere år forinden var Johansen rejst fra Stensballe, og jeg var blevet førstelærer. I forbindelse med centraliseringen indførtes busbefordring for elever fra Serridslev og Haldrup skoledistrikter.

I 1963 passerede skolens elevtal 200, dengang et magisk tal for at indføre benævnelsen købstadsordnet skolevæsen, der i praksis betød, at jeg nu blev skoleinspektør. Elevtallet voksede støt i takt med udbygningen af Stensballeområdets boligkvarterer, og antallet af lærere voksede hvert år, så der i 1969 var 18 lærere ved skolen.

Ved kommunalreformen i 1970 skete der (for anden gang) en udvidelse af lærerstaben på 50%, så der nu var 27 lærere, og elevtallet samme år var vokset til 400. Det følgende tiår fortsatte udbygningen i lokalområdet, skolebyggeriet måtte følge trop med udvidelser i 1970, 1973 og 1976. Omkring 1980 toppede skolestørrelsen med 892 elever og 60-65 lærere, børnehaveklasseledere og faste vikarer.

I takt med skolens vækst og udbygning voksede en god interesse op omkring denne. De fleste nybyggere havde børn i den undervisningspligtige alder, de var interesserede i og ansvarlige for børnenes skolegang og var flinke til sammen med de i forvejen bosiddende at komme til forældremøder, samtaler og fester. En spændende udvikling, som det var interessant at være med i og få lov til at sætte sit præg på. Denne udvikling var nok en af grundene til, at jeg blev ”hængende” i Stensballe. Vel er sådan et stort foretagende ikke et ”one-man show”. At mange ting – ikke alt – lykkedes, skyldes selvfølgelig også, at skolen havde haft held til at samle en solid og dygtig lærerstab med faste holdninger - i store træk.

Udviklingen

Hvordan var et spænd på 38 år på Stensballeskolen? Klart nok: Stort. Fra en landsbyskole, hvor tiltaleformen var De, ærbødighed og respekt var i højsædet over en tid, hvor alle blev Dus, til en stor købstadsskole, hvor langtfra alle kender hinanden. Fra en kommunal administration med direkte kontakt fra skole til ”rådhus” over til – via kommunalreformen i 1970 – en mere bureaukratisk styreform, hvor vejen fra skole til rådhus gik via nævn, kommission og skoleudvalg. ”Vejen” føltes undertiden lang og trang. Forskellighederne, udviklingen i samfundet, som skolen er et billede af, alt til trods, må jeg sige, at jeg fandt en livsglæde i arbejdet, og jeg kunne ikke tænke mig, at det skulle have været noget andet end at være blandt og

arbejde med mennesker. ”Jobbet” har ikke været problemfrit. Man må ikke tale om problemer – det er opgaver, der skal løses.

Pensionist

Pensionisttilværelsen blev i Stensballe, og 15 år er gået. Set i bakspejlet stoppede jeg heldigvis som 62-årig. Derved fik Karen og jeg nogle friår, hvor vi kunne rejse, tage på højskole, være i sommerhus (som jeg stadig har i Husby). I mine aleneår har jeg heldigvis haft det frivillige hjælpearbejde på Nørrevang, det er blevet til højskoleophold og mange rejser: Spanien, Paris, Rom, Harzen, Island, Berlin, Polen, Grækenland og sidst – indtil videre – Ægypten. Mange bøger har jeg fået læst, men endnu ikke nået det, jeg forsømte som erhvervsaktiv.

Pensionisten på vej til sit sommerhus i Husby,
august 2003